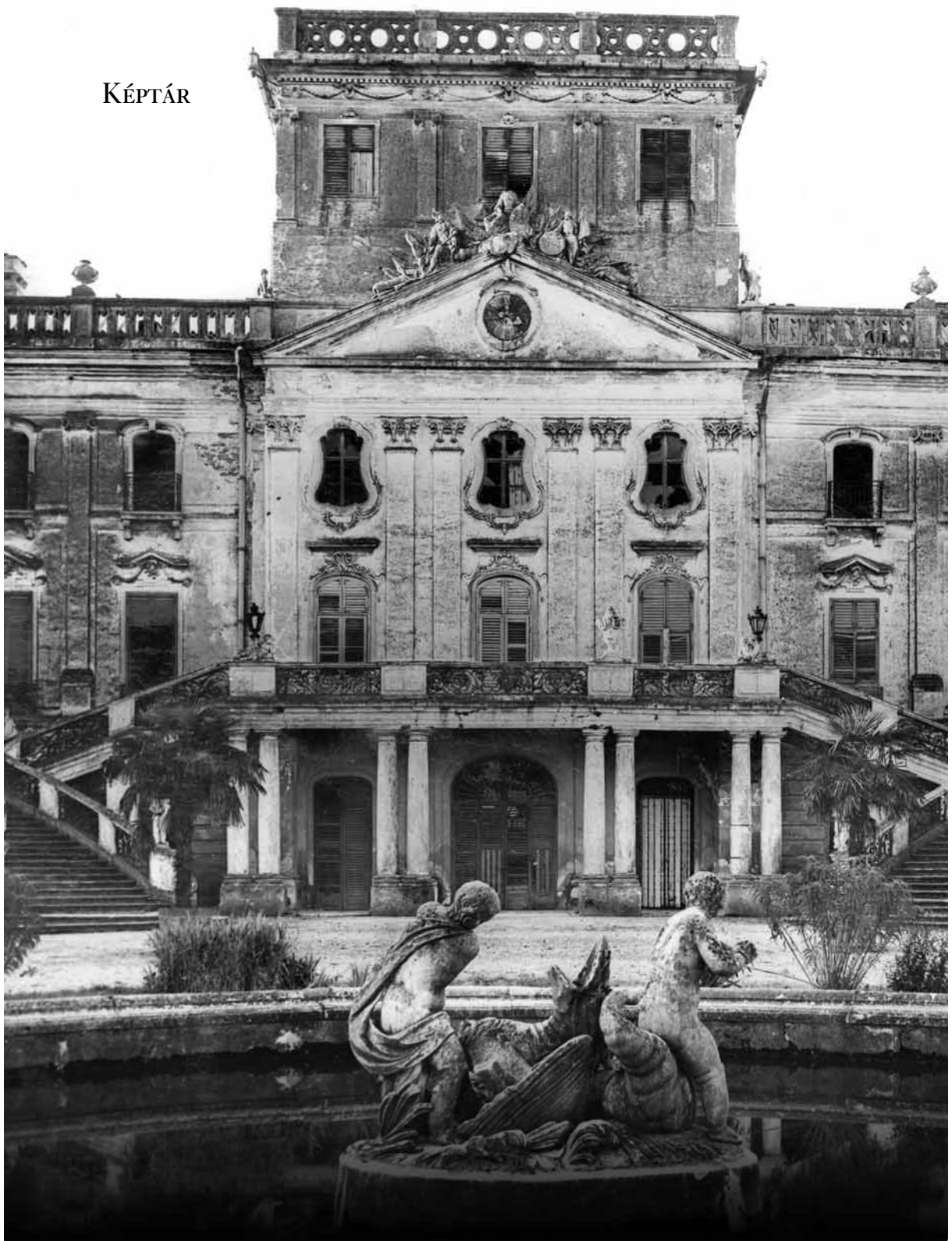

KÉPTÁR

A mai Esterházy-kastély őstét, az egykori vadászkastélyt Esterházy József herceg építtette 1720-ban Anton Erhard Martinelli tervei alapján. Idén éppen 250 éve annak, hogy Esterházy „Fényes” Miklós herceg került a majorátus élére, és megkezdték a korabeli európai uralkodóházak udvartartásához méltó fényűző kastély építését osztrák mesterek Jakoby, Hefele és Mödlhammer közreműködésével. Ám az ingoványos, lápos területen nem ment könnyen a munka, ezért csatornákat ástak, gátakat emeltek, hogy 1766-ra megvalósulhasson a hercegi álom, a pompás, barokk palota, amely utóbb, a herceg halála után többször is szomorú napokat látott, hisz az örökösök nem rajongtak Eszterházáért. S bár a család a XX. század fordulóján még helyreállíttatta a pusztuló kastélyt, a második világháború újabb, már-már visszavonhatatlannak tűnő romlást hozott az épület szerkezetében éppúgy, mint berendezésében. Az 1959-es első felújítás után a 2000-es évek hoztak új reményt. S a 2009-ben megkezdődött fejlesztés eredményeként eljön az idő, amikor újra teljes pompájában látható az Esterházy-kastély.

A KÖH Fotótárban található felvétel 1952-ben készült.

Az Örökség szeptemberi számában a Fertő-tájra visszük az Olvasót. Beszélgetünk a „szeszélyes tőről”, **ember és természet különleges viszonyáról**, a természeti környezetről és a tíz településről, amely egy évtizede – magyaroszátrák közös jelölésre – elnyerte a világörökségi címet. Vajon tudták-e, tudják-e, mi az igazi tartalma, jelentése a kitüntető rangnak, milyen közttségekkel, kötelezettségekkel jár, mi történt a kismesterségekkel, vannak-e itt még kézművesek, akik értenek a nádveréshez, gyékényfonáshoz? **(4. oldal).**

A felvidéki Nyitra megyében, Szokolcán fényképezte le 1910-ben Éber László a jezsuita templomot, amelyről már 1896-ban a Műemlékek Országos Bizottsága úgy foglalt állást, hogy meg kell tartani és a „**gymnáziumi ifjúság céljára**” **visszaadani**. Tizennégy év múlva attól kellett megmenteni a templomot, hogy „tornázó teremé” átalakítsák... **(11. oldal).**

Tolna megye rejtett kincsei, felfedezetlen értékei között kalandozva ezúttal a **téglaarchitektúrás épületeket** mutatjuk be, kis településeken megbúvó malmot, magtárat, víztornyot **(14. oldal).**

A Műtárgyfelügyeleti Iroda napi tapasztalata, hogy műkincseinket, legyenek magángyűjteményben, múzeumban, templomban, milyen módon tizedelik lopások, olykor erőszakos rablások, csempészet. Erről szólunk különös tekintettel a **Műkincsek és Bűnesetek (ellopott és visszaszerzett kulturális örökségünk)** című kiállításra, amely a Szépművészeti Múzeumban látható **(16. oldal).**

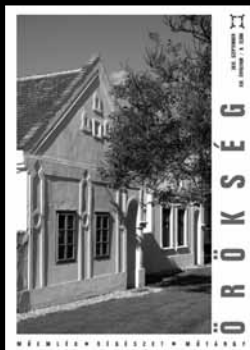
A Kulturális Örökség Napjai programsorozata idén az „Örökölt üzenet” címet kapta. Utalva arra, ahány ház, legyen az műemlék vagy sem, **annyi történet, üzenet a múltból**. Mi az, amit megőriztünk, óvtunk és óvunk, továbbviszünk, hogy átadjuk majd utódainknak **(20. oldal).**

Pörkölt és lecsó – ezt a címet adta írásának Nagy Gábor. S ne sejtünk a szavak mögött rejtett szimbolikát. Az építész, műemlékes szakember ezúttal valóban **gasztronómiai csalinkázásáról** ír **(20. oldal).**

Az óbudai Textilmúzeumról, történetéről, sorsáról „**újrászótt**” **terveiről**, lehetőségeiről beszél a cikk szerzője **(22. oldal).**

A Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság a Regionális Operatív Programok keretében **harmincnégy kiemelt turisztikai beruházás támogatásáról döntött** augusztusban. A pályázatok több mint fele érinti az örökségvédelmet, azaz a program keretében megújulhatnak műemlékek **(23. oldal).**

Ember és természet	
Fertő-tájra.....	4
„...lebontásának eszméje már elejtendő”	11
Malomtól magtárig	14
Megkerült műkincsek	16
Emlékek, történetek	20
Pörkölt és lecsó	20
Újrászótt tervek.....	22
Turisztikai fejlesztés és műemlékvédelem	23

A címlapon: Fertőszéplak
Fotó: Hack Róbert

A hátsó borítón:
Az Esterházy-kastély helyreállított homlokzata a kert felől
Fotó: Hack Róbert

ÖRÖKSÉG

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal folyóirata
www.koh.hu – ISSN 1786-7894

Felelős kiadó: Cselovszki Zoltán elnök

Főszerkesztő: Róna Katalin

A szerkesztőség címe:
1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1.
Telefon: 225-4837, fax: 225-4855,
e-mail: sajto@koh.hu

Laptervező: Lelkes Design Bt.,
Telefon: +36-23/312-488
Mobil: +36-30/272-1991
e-mail: lelkes.peter@t-online.hu

Nyomdai kivitelezés:
DEMAX MŰVEK Nyomdaipari Kft.
Telefon: 236-9070

EMBER ÉS TERMÉSZET FERTŐ-TÁJON

SZESZÉLYES TÓ – JÓKAI MÓR NEVEZTE ÍGY A HOL ISZAPOS, SEKÉLY, HOL MÉLYÜLŐ, HÍNARAS, MÁSUTT LÁPOS, MOCSARAS, HELYENKÉNT MÁR-MÁR KISZÁRADNI KÉSZ, SZIKES, MÁSKOR VÍZ BORÍTOTTA, NÁD SZEGÉLYEZTE KÜLÖNÖS ÁLLÓVIZET, AMELYEN A VILÁGPOLITIKA AKARATA SZERINT JÓ IDEJE MÁR KÉT ORSZÁG OSZTOZIK. S A MÚLT SZÁZADBAN SORSA IS ASZERINT ALAKULT, MIT HOZOTT A TÖRTÉNELEM A KÉT ORSZÁG ÉLETÉBEN, MIKÉNT TEKINTETT RÁ, FÉLTÉ VAGY SZERETTE, MIT KÍVÁNT TŐLE, MIRE IGYEKEZETT HASZNÁLNI EGYIK ÉS MÁSIK HAZÁJA. MA MÁR AZONBAN NEMCSAK A SZÉTVÁLASZTHATATLAN TERMÉSZETI, FÖLDRAJZI KÖZÖSSÉG ADJA EGYSÉGÉT, HANEM A TÖBB MINT TÍZ ÉVE EGYÜTT ELYERT VILÁGÖRÖKSÉGI CÍM IS.

RÓNA KATALIN

Tíz település – Sarród, Fertőd, Fertőszéplak, Hegykő, Fertőhomok, Hidegség, Nagycenk, Fertőboz, Balf, Fertőrákos – a Fertő-tájon s maga a tó, a tó menti vidék, a Fertő-Hanság Nemzeti Park – a világörökségi cím magyarországi letéteményesei. Hogyan élte, hogyan éli meg a Fertő-táj a kitüntetett helyzetet? Mit kezd vele, mit kezdenek vele azok, akik felelősek mindennapjaiért? Erről beszélgetünk Taschner Tamással, a Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesület ügyvezetőjével.

A történet akkor kezdődött, amikor először szóba került a Fertő-táj világörökségi jelölése. A szándék nem helyben született meg. Valójában először Ausztria egyedül próbálkozott, ám az UNESCO nem fogadta el, mondván, van ennek a tónak egy másik fele is, tessék Magyarországot is megkeresni, talán majd együtt... Így lett a két ország közös ügye, amelyben persze mindenkinek el kellett készítenie a maga szakmai, tudományos megalapozottságú jelölési dokumentációját. Az előkészítés koordinációja a Nemzeti Park feladata lett, illetve a VÁTI végezte el a feltáró munkát. Ebből a munkából az itt élő emberek, az önkormányzatok,

a jelenlévő intézmények vajmi keveset éreztek, és akkor egyszer csak érkezett a bejelentés, a Fertő-táj világörökség lett. Nagy volt az öröm, de valójában senki sem tudta, mit is jelent ez, milyen kötelezettségekkel, esetleg kötöttségekkel jár. Persze van ebben némi túlzás, hiszen a megyei önkormányzat részt vett az egész folyamatban, szorgalmazta a települések, a kezelők, a tulajdonosok összefogását éppúgy, ahogy a cím elnyerése után azonnal kezdeményezte azt is, hogy helyi szervezet jöjjön létre, amely támogatja a világörökségi feladatokat. Így jegyez-

ték be 2003-ban Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesületet. Az eredeti elképzelések szerint részt vett volna az egyesületben a megye és a tíz település önkormányzata mellett a Műemlékek Állami (ma Nemzeti) Gondnoksága, mint az Esterházy-kastély kezelője, a Fertő-Hanság Nemzeti Park, a Vízügyi Igazgatóság, a kisalföldi és a tanulmányi erdőgazdaság. Aztán az előkészületek során, hogy-hogy nem, elmaradtak az állami szervezetek s kizárólag önkormányzati tagokkal jött létre az Egyesület. Ez viszont pontosan jelzi, hogy úgynevezett kezelőszervezetként nem fedti le a világörökség teljes területét, az összes olyan értéket, amit a világörökségi értéktárba fölvettek. Így a működése sem tud olyan mélységű lenni, mint ahogy ez elvárható. Nem véletlen, hogy most, amikor az életbe lépett világörökség törvény értelmében kezelőgondnokságok jönnek létre, a mi szervezetünket csak azzal a feltétellel fogadják el, ha kiegészül a többi szereplővel. Azokkal, akiknek eredetileg is benne kellett volna lenniük, hiszen csak együtt lehetséges a hosszú távon fenntartható működés.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az elmúlt évtizedben a szereplők nem tudták, vagy nem akarták együtt képviselni a világörökségi kérdéseket, mindenki a maga útját járta. Egyáltalán van kapcsolatuk a többiekkel? És hogy áll most a világörökségi gondnokság felállításának kérdése?

Személyes szinten jó a Műemlékek Nemzeti Gondnokságával is, a Nemzeti Parkkal is, de formális, szervezeti szinten gyakorlatilag egyáltalán nincs kapcsolatunk. Nem állítunk össze közös programokat, pályázatokat, nem vesznek részt a mi programjainkban. Egymás mellett élünk, és egymást nem bántjuk. A Nemzeti Parkkal talán kicsit jobb a viszony. Így éledgélünk. Ami a világörökségi gondnokságot, a leendő kezelőszerve-

zetet illeti, bízunk benne, hogy a törvényben rögzített menetrendnek megfelelően hamarosan sor kerül a gondnokságok kijelölésére, és a Fertő-tájon a mi egyesületünk lehet az állam által megbízott világörökséget felelős szervezet.

Valaha a Fertő volt az emberek megélhetési forrása, a halászat, a nádgazdálkodás, a hozzá kapcsolódó kézművesség, az állattenyésztés. Amikor a vasfüggöny leereszkedett, az embereket elzárták a tótól, a szigorúan őrzött határvidéktől. Aztán a rendszerváltás idején úgy gondolták, a régi viszony a tóhoz, a kapcsolat a nádassal, az élőhelyekhez, újból visszaállhat, visszakapják azt, amit már örökre elveszettek hittek.

A világörökségi cím elnyerését követő örömmel, büszkeséggel vegyes félelemnek leggyakrabban az az oka, hogy a helyi közösségek valójában nem tudják, mi a tartalma, mivel is jár a rang, mit kell tenniük megőrzése érdekében. Utóbb szembesülnek a kétségtelen kötöttségekkel, kötelezettségekkel. Elfogadják őket, akadnak ellenérzéseik? Hogyan alakult ez a Fertő-tájon?

Se a címnek, se a fogalomnak nem volt tisztázott itt sem a jelentése, a tartalma, a célja. Ezért az Egyesület kezdetektől arra törekedett, hogy mindenhol megjelenjen előadások-

kal, hírlevéllel, kiadványokkal, megismertesse a helyiekkel is, mit is jelent világörökségnek lenni. Hogy maguk is megértsék, milyen különleges természeti kincsnek a birtokosai. Azt akartuk elérni, hogy ha valaki végigmegy az utcán, és kérdezi az embereket a világörökségről, akkor felcsillanjon a szemük, tudják, miről van szó, büszkék legyenek rá. Ez lényegében sikerült is, bár elégedettek nem lehetünk, van még mit tenni. A félelmek abból származtak, hogy eleinte nem látszott, vajon a világörökségi zóna egy újabb védelmi formát keletkeztet-e vagy sem. Ehhez ismerni kell az itteni helyzetet, az emberek különös, mondhatjuk, lelki viszonyát a tóhoz. Valaha a Fertő volt az emberek megélhetési forrása, a halászat, a nádgazdálkodás, a hozzá kapcsolódó kézművesség, az állattenyésztés. Amikor a vasfüggöny leereszkedett, az embereket elzárták a tótól, a szigorúan őrzött határvidéktől. Aztán a rendszerváltás idején úgy gondolták, a régi viszony a tóhoz, a kapcsolat a nádassal, az élőhelyekhez, újból visszaállhat, visszakapják azt, amit már örökre elveszettek hittek. Nem így történt. Jött a Nemzeti Park, és azt mondták, a tavat a régi értelemben továbbra sem lehet használni, most már nem azért, mert határ, mert attól tartanak, hogy valaki ott akar átszökni, hanem azért, mert szigorúan védett természeti terület lett. Ez frusztrálta a helyieket. És akkor itt van még a világörökség. Újabb kötöttség. Nem lehet ipari parkokat, zónákat kijelölni, nem lehet bizonyos tevékenységet folytatni, nem lehet összevissza építkezni. Tehát mégiscsak azt jelenti, hogy az embereket az életvitelükben tovább korlátozzák. És akkor itt a kérdés: miből éljünk, mivel foglalkozunk, és mit kapunk cserébe? S természetesen sokszor megfogalmazódott, ha a világörökség valóban olyan, mint egy márka, amit az emberek

ismernek, ami iránt a turisták érdeklődnek, ami felé nemzetközi figyelem fordul, akkor támogassanak minket, hogy teljesíteni tudjuk, amit várnak tőlünk, legyen erre egy külön alap.

Előfordult, hogy a tokaji területhez hasonlóan valaki úgy érezte, nincs is szüksége erre a címre, el kellene szakadni?

Fertőszéplakon a korábbi polgármester rendkívül eredménycentrikus volt, s minden évben elhangzott, befizették a tagdíjat, mit kaptak érte, mi a hasznuk. Sokan úgy gondolták, nemcsak a helyieknek kellene finanszírozni mindent, hanem az államnak is ott kellene valahol lennie. S azonkívül, hogy megkaptuk a figyelemfelhívó, ismertető táblákat, amelyek kétségtelenül orientálják, tájékoztatják az érkezőket, jó lenne, ha nem azt éreznék, hogy az állami szervezetek, a kormány semmilyen módon nem vesz részt a világörökségi feladatokban, minden az

ittieniek vállán nyugszik. Az igazság az, hogy végül nem vitték települési szintre az ügyet, inkább ijesztgetés volt, jelzés, hogy valaminek történnie kell. A törvény megszületése viszont a jogi kereteket, a kiszámíthatóságot, az állami szerepvállalást ígéri. Reméljük, tényleg így lesz, s az egyetemes érték megőrzésében a helyi és az országos szint összekapcsolódik.

Azt mondta, a helyiek, ha az utcán megkérdezzük, már tudják, mit jelent a világörökség. Hogy ez így van, abban nyilván komoly szerepe van az Egyesületnek.

A társadalmasítás volt a legfontosabb feladat. Azt gondolom, hogy valóban tudják a településeken, miről van szó, és ez nagyon fontos. Létrehoztuk a „vének tanácsát”, a Honorarius Curatorok köztisztviselőiben álló személyiségek, tudósok, tanárok, építészek, akik rangot adnak, véleményükkel befolyásolják a Fertő-táj megőrzését, fejlesztését, meghallgatjuk, megfontoljuk tanácsait. Part-

nerségben állunk a Civilek a Fertő-tájért Egyesülettel. Önállóan dolgoznak, pályázatokat nyújtanak be a világörökség értékeinek a bemutatására. Három méltó kivitelezésű tematikus füzetet adtak ki, az egyik a szakrális helyeket mutatja be, a másik általános tájékoztató, a harmadik a turisztikai látnivalókról szól. 2003. május 18-án adták át a világörökségi diplomát, mi ezt születésnapnak tekintjük, és 2005 óta minden évben megünnepeljük. Valamennyi faluban programokat, kézművesbemutatókat tartanak, Nagycenken kinyitják azt az asztalos műhelyt, ami egyébként nem látogatható, s arra biztatjuk az embereket, hogy minél több helyszínt látogassanak meg.

Csak a helyiek, vagy szélesebb körben várják a vendégeket?

Elsősorban a helyieknek szól, de azért most már vannak visszatérő vendégek is. Az az igazság, hogy ezeken az apró településeken egyszerre idezúduló tömeget lehetetlen

A Mithras-szentély Fertőrákoson

lenne kezelni. Hegykőn van három íjász, aki bemutatót tart, ezt például nem tudják egyszerre sokan élvezni. Nagyon fontosnak tartom, hogy a születésnapon a hegykői és a fertőszéplaki általános iskola tanulói a tanárokkal immár rendszeresen kerékpárra pattannak s bejárják a helyszíneket, mert ez a tananyagukban is szerepel. Komoly törekvés az iskolák bevonása. Az említett két általános iskola mellett az Esterházy-kastélyban működő Porpáczy Aladár Szakközépiskolában tananyag a világörökség, tankönyvet írtak, munkafüzetet készítettek, négy éve fakultatív tárgyként bevezették. Ez is a tudatformáláshoz tartozik, az ottani diákok már tisztában vannak a világörökség tartalmával, tudják, mit jelent egyetemessége, persze a Fertőtáj van a középpontban, tanulnak természetrajzról, építészetéről, néprajzról.

Említette az emberek kapcsolatát a tóval, a halászattal, a náddal, most három íjászról beszél. S a régi mesterségek, amelyek valaha hozzá tartoztak a tóhoz, az itt lakók min-

dennapjaihoz? Megtalálhatók még, vagy örökre, visszahozhatatlanul eltűntek?

Sopronból járok ide 2004 óta, úgy gondoltam, ahogy jövök, majd útközben megállok a portákon, veszek zöldséget, tejet, mit hol. Nagy csalódás volt, amikor rájöttem, hogy nem természetnek zöldséget, nem tartanak állatot, még háztáji sincs. Szarvasmarha talán csak Hegykőn van. A nádverés, a gyékényfonás a múlté. Talán Sarródon még akad valaki, aki tud a gyékénnyel bánni. A régi foglalkozások eltűntek. Nyoma sincs már a kismesterségeknek, nincs, aki megtanítsa, továbbvigye ezeket a szakmákat.

Pedig a világörökség szempontjából is fontos lenne, a kismesterségek bemutatása mindenütt siker, a vendég a helyi árukat keresi, legyen az élelmiszer vagy kézműipari portéka.

Vannak törekvések a vidékfejlesztési forrásokból a helyi termékek készítésének és kereskedelmének támogatására, de az talán később érik be. Hegykőn most már van hetente

Fertőszéplak, utcasor

helyi piac. De halász is alig akad, s szegényszemre nem fertői halat sütnek, nem balfi víz kerül a boltokba, a vendéglők asztalára... nem vagyunk büszkéek arra, amink van.

És az emberek, ők miből élnek?

Városokba járnak dolgozni és Ausztriába, ahol a közelben remek zöldségkultúra-, paprika-, paradicsomfarmok vannak. Ha minden vendégmunkás itthon maradna, Burgenlandban a legtöbb szálloda és étterem bezárhatna. De azért tegyük hozzá, van kölcsönös mozgás, természetes keveredés, osztrákok vásárolnak erre-felé telket, és itt építkeznek.

Ha már építkezésről beszélünk, komoly feladat lehet a világörökségi értékek megfelelően őrizni a régi épületeket, a tájba illően fejleszteni a településeket.

Természetesen itt van a legtöbb konfliktus. A mai világ nem arról szól, hogy a régi mintára, a hagyományok alapján tájba illő épületekkel jelentkeznek a tervezők, a tulaj-

donosok. Az emberek ízlésvilágát a magazinok, az utazások jobban befolyásolják, mint bármi más, és nagyon nehéz megértetni ebben a szabad világban, hogy a Fertő-tájon miért nem építheti meg a finn gerendaházat vagy a Toscanában fényképezett mediterrán épületet. Mi pedig ezt nagyon komolyan vesszük, ezért is hívtuk életre az építészeti tervtanácsot, s erőltettük a törvény születésekor, hogy mindehhez létre kelljen hozni hasonlót. Úgy gondolom, hogy egy jól működő tervtanács a védelem eszköze.

Határozott szakmai és tudatformáló érvekkel kell meggyőzni az építetetőt és a tervezőt arról, hogy vannak a Fertő-tájnak olyan építészeti értékei, amelyeket kötelező és érdemes figyelembe venni. És nagyon komolyan vesszük. Ezért adtuk ki azt az építészeti segédkönyvet, amely bemutatja a táj településszerkezeti, építészeti múltját, a jellemző motívumokat, tartalmazza azokat a főbb szempontokat, amelyekből ki tudnak indulni a tervezők. Ne vaktában fogjanak neki, tudják, mit várunk, jó példákat is próbálunk mutatni. Saj-

nos anyagi okokból csak az első rész jelent meg. De fontos, hogy ne csak a tiltással találkozzanak az itteniek, évente megrendezzük a Fertő-táj legszebb háza versenyét két kategóriában, a helyreállítottak és az újonnan építettek is versengenek. Ez csak erkölcsi elismerést hoz, de fontos bemutatni azokat, akikre büszkék vagyunk, hisz tudjuk, valószínűleg többet kell áldozni egy műemléki helyreállításra, vagy az egyedi tervezésű új épületre.

Fontos az erkölcsi elismerés, hisz támogatást nyilván nem tudnak adni. Sok terv kerül a tervtanács elé?

Havonta hat-hét, ennek egyharmada régi épület, bővítéssel. S a tervtanács tagjai karakánul képviselik a helyi szabályokat, általában a párbeszéd, a meggyőzés a módszer.

Pályázati lehetőségekkel hogy állnak?

Kifejezetten világörökségre szóló pályázatokat a kisemberek, de még a települések sem tudtak elnyerni, hiszen itt van az Esterházy-kastély, amelynek helyreállítása olyan nagy ráfordítást igényel, hogy a világörökségi célra szánt nyugat-dunántúli pénzeket egymagában, mint a mágnes magához rántja. Meg kellett értenünk, versenyhelyzetben vagyunk a kastéllyal, mert a pénz véges. Csak úgy lehet fejlesztésre gondolni, látva az állam elsőrangú érdekét, hogy az Esterházy-kastély programjába kell integrálni a kistelepülési értékek felújítását, fejlesztését. A mi egyesületünk aktív, jártunk más világörökségi területen, keressük a kapcsolatokat, az együttműködést a helyszínek között, kíváncsiak vagyunk a tapasztalatra.

A világörökség címet, közös jelöléssel, Ausztriával együtt nyerte el a Fertő-táj. Más képet mutat a tó burgenlandi oldala. Nemcsak a települések természetes arculatában, a tó kihasználtságában, de az infrastruktúrában is. Létezik valamiféle együttműködés?

Az osztrákokkal is egymás mellett élünk. Tettünk kísérleteket, de mi

másképp képzeljük az együttműködést, egyenrangúságon alapulva, és nem azon, kinek van több pénze, kinek nagyobb a területe. Mondok egy példát: amikor elkezdünk dolgozni, arra gondoltunk, kellene egy közös logó, amivel megjelenünk a világ előtt. Ők is terveznek néhány verziót, mi is, aztán összeülünk, kiválasztjuk. Egyszer csak átküldtek egy kész logót, azzal, hogy megtervezették, kifizették és természetesen mi is használhatjuk, ingyen. Megoldották, nélkülünk. Nem lett volna értelme presztízskérdést csinálni ebből, hiszen nem egy eseti megjelenésről volt szó, hanem a táj azonosítójáról. Nem akartunk zavart okozni, hogy ott az, itt ez. A Nemzeti Parknál eleinte más volt, ott a vadlúd, itt a nagyköcsag, de ma már a Nemzeti Park is átvette. Tudomá-

sul kell vennünk, ők járnak a maguk útját. Egész más a helyzetük. Ausztriában tartományi szinten foglalkoznak a világörökséggel, nem egy egyesület feladata. Ugyanakkor a mi tevékenységünk sokkal jobban beágyazott a helyi társadalom szövetébe. A közös projektek, ha vannak, úgy néznek ki, hogy mi megcsináljuk a magunkét, ők az övékét, s megy a maga útján.

Valódi közös gondolkodás tehát nincs.

A turizmusban nem működik, az osztrák vállalkozók talán félnek attól, hogy átjön a vendég, és itt ragad, itt költi el a pénzét. Nem látványosan akadályozzák, de ha arról van szó, hogy szeretnénk felújítani egy utat a két ország között, akkor nem írják alá a támogatási szerződést, nem érdekük. Az egyik neuralgikus pont a Fertőrákos és Fertőmeggyes – Mörbisch közti útszakasz. A tó úgy járható körbe, hogy az ember Fertőrákosról elmegy Sopronba,

majd onnan tovább hosszabban a tó felé. Ezért a két helység között a kerékpárosok számára járható szakaszt szerettük volna gépkocsiknak korlátozottan járhatóvá tenni. Nem járulnak hozzá, illetve csak akkor, ha autót építünk. Fertőrákos falunak nincs annyi pénze, még az önerőt sem tudja vállalni egy pályázathoz. Azt gondolom, egy ilyen szakasz kiépítése mégsem két falu ügye, hanem a két országé. Hasonló a Sarród, Pomogy – Pamhagen, illetve Mosonbámfalva – Apetlon kerékpárút története. Sarród szerette volna a kerékpárutat, mert a meglévő Fertődön halad át. Pomogy nem támogatta, megkeresték Mosonbámfalvát, ott aláírták a partnerséget. Erre Pomogy kampányt indított Sarród ellen, mondván, elvezeti a kerékpáros turistákat...

A kerékpáros turizmus, a kerékpárutak állapota régóta élő probléma, akárcsak az, hogy a tó közvetlenül csak Fertőrákosról közelíthető meg.

▲ *Fertőboz, a Gloriette*

◀ *Nagycenk, Széchenyi-kastély*

Fertőrákos, utcakép
Fotó: Hack Róbert

A területfejlesztésnél a mi hátrányunk az, hogy Burgenland Ausztria legszegényebb tartománya, oda nagyon sok fejlesztési forrást összpontosítanak, Nyugat-Dunántúl viszont az egyik legfejlettebb, s ezért mi keveset kapunk. Így még jobban látszik a különbség a Fertő-táj turisztikai infrastruktúrájában is. Nálunk a Fertő-parti kerékpárút helyenként életveszélyes, helyenként nem is épült, „megette” az időjárás, benőtte a bozót. Az állam átadta a tulajdonjogát, a fenntartását a településeknek. Fertőbozon kétszázharmincan laknak, hogy tudná fenntartani a kerékpárutat? S ha úgy vetődik fel, szociális segílyt osszon vagy kerékpárutat tartson karban, nem is kérdés, mi lesz a válasz.

Azt is nagyon nehéz megmagyarázni az ideérkezőnek, aki például Fertőszéplakon a tavat keresi, hogy körbe kell járni a környéket, hogy elérje. A települések régi vágya, hogy ne csak Fertőrákosról lehessen megközelíteni a vizet. Ha létrejön a Vízügy projektje, kitisztítják a nádasban található régi csatornákat, a csatornákra merőleges települési kijáratokat kikotorják, és járhatóvá teszik. Ezzel megteremtődne a lehetősége, hogy akár Hegykőről vagy Fertőhomokról elérhető legyen a tó. Ha csak sétálni tudnak menni, vagy kikötő létesülne egy napelemes solarhajónak, amelyik a csatornán keresztül átszállítja a strandra az embereket, már az is sokat jelentene. Ausztriában a turizmus a nyári szezonra koncentrálódik, az ő viszonyuk egész más a tóhoz, mint a mienk, ők „tengerpartjuknak”, fürdőhelynek tekintik. Nálunk viszont kiegyensúlyozottan, ősztől tavaszig nagyobb

a forgalom, még ha a volumene kisebb is, mint odaát.

Valóban arról lehet szó, amit említett, hogy míg odaát a „tengerparti” életérzést tekintik elsődlegesnek, itt a táj, a kastély, a tájházak, az egyházi épületek hangsúlyosabbak. S mindenekelőtt az embernek a tájhoz való viszonya.

Nehéz elmondani azoknak, akik ismerik a lenyűgöző, magukat első pillantásra kínáló világörökségi helyszíneket, hogy mi is az, amit itt lát, aminek a hangulata, harmonikus egysége megérintheti. Hogy együtt vannak a paraszti kultúra emlékei, a főúri kastélyok, kétszázötven éves hársfasor, a szőlőművelés hagyományai, a kis falusi keresztetek, a nyomokban megmaradt, élő népszokások, a tó s maga a tavat körülölelő természeti környezet, madárvilágával. És ez így mind együtt az a minőség, amitől az emberiség egyetemes értéke a Fertő-táj. ■

„...lebontásának eszméje már elejtendő...”

Szakolca, a Felvidék északnyugati részén, Nyitra megye Morvaországgal határos területén található kisváros. A XIX. század végére inkább az ország szlovák nyelvű települései közé volt sorolandó, mert nemzeti-ségi megoszlása szerint 4926 lakosából 152 magyar, 336 német, 4359 szlovák anyanyelvű volt. „A város társadalmi élete elég csendes, bár nem tétlen. Patriarchális egyszerűség és kedélyesség kapcsolja össze a családokat.” – írta Resch Aurél, gimnáziumi igazgató – Babits Mihály, Juhász Gyula és Kosztolányi Dezső barátja és egyetemi társa. Az itt tanító Juhász Gyula nem kevésbé tartotta annak, de már egy kicsit vidorabban sorolva a hiányokat: „A kultúra máza is hiányzik itten, édes máz, kávéház, színház és egyéb ház...”.

A város piacterének közepén áll a „kéttornyos egyházú nagyszerű jezsuita collegium” épülete, átellenben Gvadányi József házával. A jezsuiták 1666–1672 között nyitották meg szakolcai iskolájukat, s templom- és iskolaépítésre 1693-ban vásároltak telket. A templom kivitelezése 1716-ig a refektórium bejáratáig jutott; 1725-ben felszentelték. Szobrászati díszeit, berendezését rendi mesterek készítették.

Iskolájuk 1729-re készült el. Kisebbség megszakításokkal 1801-ig működött, majd katonai kórházat helyeztek el az épületben. 1893-tól ismét iskola céljára használták. 1908-ban főgim-

náziummá fejlesztették, és 1918-ig működött.

A Műemlékek Országos Bizottsága már 1896-ban úgy foglalt állást, hogy a templomot „mint a jezsuita építészetnek szép emlékét fenntartandónak javasolja, miért is a minisztérium felkérendő, hogy a vallásalap, mint kegyúr a fedelek kijavítását elrendelni méltóztassék addig is, amíg a templom eredeti rendeltetésének (a gimnáziumi ifjúság céljára) vissza fog adadni.”

Tizennégy év múlva Velics László (1852–1923), a neves jezsuita tudós kereste meg magánlevéllel Forster Gyulát, a MOB elnökét. Mint írta: „Ezt a kiváló műalkotást most mint halom tornázó teremé szeretnék

átalakítani. 1. E templom – mely 40 év óta nincs használatban – műszaki szempontból mostani siralmas dacára is Szakolcának legkiválóbb műemléke; stílszerű széparányú főhomlokzata az alsó piacnak valódi díszet kölcsönöz s a belső tektonikus tagolás pedig különös figyelmet érdemel. 2. A főoltár mint műalkotás oly becses, hogy napjainkban hasonlót 20–25000 Koronáért is alig fogunk előteremteni. A főoltár a rongyos oltárképet leszámítva, bár elhanyagolt és piszkos, de egészben még ép állapotban van. Az 5–6 mellékoltár is, bár aránylag kisebb értékűek, mégis kevés megújítással bármely templomnak díszére válnának. Téves eljárás volna, főleg gaz-

A szakolcai jezsuita templom főhomlokzata. Éber László felvétele, 1910.
KÖH Fotótár

A szabolcai jezsuita templom egyik mellékkápolnája. Éber László felvétele, 1910. KÖH Fotótár

dászati szempontból ily nagyobb becsű műalkotmányokat egyszerűen lerombolni vagy félredobni. [...] e kiváló, bár már rég nem használt templomuk világi célokra való átalakítása egyszerűen botrányt teremtené.” Egy ilyen megoldás akkor még teljesen szokatlan volt a hazai műemléki gyakorlatban, s 1949-ig nem is volt rá példa. A levél nyomán 1910. május 30-án a MOB felterjesztést fogalmazott a Vallás- és Közoktatási Minisztériumnak, kifogásolva a tervezett átalakítást, s javasolva a templom eredeti funkciójába visszahelyezését.

A felterjesztés egy lényegében – a MOB törvényesen előírt közreműködését és véleményét megkerülő –, már eldöntött beruházási folyamatot akasztott meg. Ennek megfelelően a minisztérium illetékes osztálya sértetten reagált a számon-

kérésre és figyelmeztetésre. Nemcsak felemlgette, hogy bőven van más templom is Szabolcán, de odáig ment, hogy közölte: még mindig jobb, ha a templomot „az említett módon átalakítják [...] mintha az a mai botrányos állapotban marad”, mert a „jelenlegi piszkos és rozoga állapotban csak szégyen a magyar államnak.” Ajánlatuk az volt, hogy miután így kénytelenek új tornatermet építtetni: „ami ebből a költségből megmarad, azt – ha a templom műemlékül fenntartandó volna – hajlandó volnék a Bizottságnak rendelkezésére bocsátani, amennyiben a Bizottság kötelezi magát, hogy a templomot a most említett összeg felhasználásával saját javadalma terhére használható karba helyezi és mint műemléket jó karban fenntartja.” Egyszeri és kalkulálhatatlan összeget ajánlva tehát egy folyamatos kiadással járó fenntartásért, miközben a MOB-nak hasonló módon átadott emlékek is alig-alig voltak fenntarthatók (Zólyom vára, Vajda-

hunjad, Milleniumi emlékművek) az anyagi források elégtelen volta miatt. A MOB közölte, hogy előbb alaposan megvizsgálattja a templomot. Éber László előadó 1910. szeptember 27–29. között Szabolcán járt, megszemlélte a templomot, és 12 db fényképet is készített. Jelentését a MOB 1910. október 15-én tartott ülésén adta elő, aminek nyomán felterjesztés született a Magas Minisztériumnak: „Az immár rendelkezésünkre álló adatokból és felvételekből mai napon tartott ülésünkben arról győződünk meg, hogy az 1725-ben épült és sok viszontagságon keresztülment templom hazánkban a jezsuita építkezés legjellegzetesebb és legfigyelemreméltóbb alkotásai közé tartozik. A templomnak mint műemléknek fenntartását annál inkább szükségesnek tartjuk, mert az szerkezeti tökéletes módon épült fel és lényegében nincs oly rossz sorban, mint az erőszakosan megrongált, gondozatlan és elhanyagolt mai állapotában látszik, sőt a templom nagyságához arányítva nem is túlságos költséggel méltó karba volna hozható. Mielőtt azonban a helyreállítás módja és költségei iránt érdemleges javaslatunkat előterjeszthetnők, szükséges, hogy az épület jövő rendeltetése iránt végleges határozat hozassék, mert előre látható, hogy ha az épület csak mint műemlék állíttatnék helyre, de gyakorlati célt nem szolgálna, éppen a használatlanság következtében csakhamar ismét elhanyagolt állapotba kerülne. A magas miniszteri leiratban körvonalazott terv szerint leendő átalakítás kétségkívül nagy hasznára válnék a gimnáziumnak és tagadhatatlan, hogy az által a templomépület anyagi fennmaradása is biztosíthatnák, bárak vagyunk azonban hangsúlyozni, hogy az épületnek földszintre és emeletre felosztása éles ellentétben állana annak egész belső szervezettel, megkapó térhatását tönkretenné és azoknak a szép berende-

zései tárgyaknak pusztulását is maga után vonná, melyek a hosszú elhanyagolás és kifosztás után még megmaradtak. Hogy a templom mint műemlék fenntartassék, erre nézve csak azt a lehetőséget tartjuk valóban célravezetőnek, ha az, mint folyó évi május 30.-án 410. szám alatt kelt jelentésünkben is javasolni szerencsénk volt – méltó karba hozva eredeti rendeltetésének adatik vissza, még akkor is, ha a szakolcai viszonyok között ez nem is mondható szükségesnek. A szép templom, mint műemlék, csak így juthatna ismét érvényre és csak így szűnnék meg a magas miniszteri leiratban is kiemelt »botrányos állapot« gyökeresen, mely állapot előidézése a tulajdonos alap terhére esik. Tisztelettel javasoljuk tehát, hogy a fennforgó nehézségek mellett is a kérdést az előadottak értelmében magas figyelmére méltatni és a magas miniszteri határozatot bizottságunkkal közölni méltóztassék, hogy a teendők iránt érdemleges javaslatunkat előterjeszthessük.”

A helyzet csak tovább romlott, mert 1917-ben Forster Gyula a következőket írta a Magas Minisztériumnak: „a legnagyobb megütközéssel tapasztaltam, nem csak maga az épület jutott mind elhanyagoltabb állapotra, hanem a templom régi berendezésének tárgyait, szép oltárokat, szobrokat, sekrestyeszekrényeket, amelyeket bizottságunk előadója 1910. évben lefényképezett és az azóta elhunyt igazgatónak gondjaiba aján-

MALOMTÓL MAGTÁRIG

TOLNA MEGYE REJTETT KINCSEI KÖZÖTT KÜLÖNÖS ÉS FONTOS HELYET FOGLALNAK EL A TÉGLAARCHITEKTÚRÁS ÉPÜLETEK, KALANDOZÁSUNK SORÁN EZEKNEK A MÉG FELFEDEZETLEN ÉRTÉKEKNEK IGYEKSZÜNK NYOMÁRA BUKKANNI.

SZIGETVÁRI KRISZTIÁN

A téglafelületű homlokzat kiképzést a legesztétikusabb és legtermészetesebb építészeti megoldások egyikének érzem. Ország és régiója válogatja, hol épültek jelentősebb számban ilyen típusú épületek a történelem folyamán. Tolna megyében a téglarchitektúra szép példája Bátaszéken, a Szentháromság téren magasodó historizáló templom. Impozáns, téglaburkolatos egyházi épület a századforduló időszakából. Ha hasonló színvonalú műemlék nincs is több a megyében, érdemes azért a még nem védett téglapépületeket szemrevételezni.

Bátaszéktől nyugatra, Mórágyon, a Szabadság utca elágazásában buk-

kantam rá az egykori malomra, amely érthetetlen módon nem élvez még országos védelmet. Az épületben ma helytörténeti gyűjtemény található. Megtekinthetők mezőgazdasági eszközök, különböző viseletek és a kismesterségek eszközei. Egy szelet a múltból a házon kívül és belül egyaránt. A nyerstégla felületű, eredeti nyílásrendjét őrző háromszintes épület a település egyik látványossága. Minimális korrekciókat igényelne a homlokzat (a bejárat fölé előtető került, a homlokzaton reklámtáblák éktelenkednek), de a ház maga komoly építészeti értékeket hordoz. Megjelenése, tömege, a nyílászárók és a vakablakok körüli és a szintek közötti ötletes és látványos

tégladísztítés Tolna megye egyik fontos téglarchitektúrás épületévé teszi.

Decs község neve ma fényesen csillog a műemlékvédelem egén. A 2011. évi védelmi rendelet tíz lakóépületet emelt a „Sárköz fővárosában” az országosan védett műemlékek listájára, s a község területén műemléki jelentőségű területet is lehatárolt. Ezzel a Sárköz építészete kétségtelenül megkapta a méltán megérdemelt elismerést. De akadnak még itt további figyelemre méltó épületek. A Fő utca elején áll a kétszintes gabonataroló, mely ugyan nem olyan értékes, mint a mórági, de egy esetleges felújítással biztosítható volna a hosszabb távú hasznosítása.

A megye északnyugati sarkának utolsó előtti települése Magyarkeszi, ahol a periféria minden előnye és hátránya megmutatkozik. Az átmenő forgalom nem teszi elzárttá a falut, munkalehetőség jórészt a mezőgaz-

daságban és a közeli somogyi kisvárosokban van. Ebben az igen nagy, 1400 lakosú községben a katolikus templom és a hozzá tartozó plébá-

- ▲ *Mórág, malom*
 - ▶ *Fürged, víztorony*
 - ◀ *Decs, gabonatarló*
 - ▼ *Magyarkeszi, magtár*
- Fotók: Szijetvári Krisztián

nia épülete védett, de a falu közepén, a Batthyány utca teresedésében álló háromtraktusú egykori magtár-épület is említésre érdemes. Tavalyi látogatásunkhoz képest – a fotó ezt az állapotot tükrözi – ma már megnyugtatóbb az akkor leromlottságot mutató épület állaga. Mára a helyzet változott, az ingatlan valószínűleg új gazdája öröndetes módon megkezdte a felújítást. A buzgóságnak viszont

sajnos áldozatul esett az egyik eredeti téglablakkeret, és az épülethez méltatlan bádogfedés továbbra is ront az összképen. Mivel Tolna megye legnagyobb méretű téglalap-letéről van szó, igen fontos lenne az országos védelem a további káros beavatkozások elkerülésére.

Végezetül egy kicsi, de annál izgalmasabb építmény az Ozorától nem messze található Fürged község víztornya, a falu végén a fák takarásában. A leromló állapotában is hangulatos, téglalapülethez hasonló található Fejér megyében, Vajta községben. Tehát nem egyedi jelenség ezen a környéken a téglalapítású víztorony. ■

MEGKERÜLT MŰKINCSEK

SZOMORÚ, NEMEGYSZER NAPI TAPASZTALAT, HOGY MŰKINCSEINKET, KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÜNK INGÓ JAVAIT MILYEN MÓDON TIZEDELI KÜLÖNFÉLE JOGELLENES CSELEKMÉNY: LOPÁS, CSEMPÉSZET, OLYKOR ERŐSZAKOS RABLÁS. A MŰTÁRGYFELÜGYELETI ÍRODA HAT ESZTENDEJE SZOROSAN EGYÜTTMŰKÖDIK A RENDŐRSÉGGEL ÉS A VÁMŐRSÉGGEL A JOGTALANUL ELTULAJDONÍTOTT MŰVEK VISSZASZERZÉSÉBEN, ERRŐL MOST A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN LÁTHATÓ MŰKINCSEK ÉS BŰNESETEK KIÁLLÍTÁS KAPCSÁN SZÓLUNK. ESETTÖRTÉNETINKKEL PÉLDÁZVA A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HIVATAL SZEREPÉT.

DR. BUZINKAY PÉTER

A „műkincses ügyek” felderítésének és a tárgyak visszaszerzésének érdekében jött létre 2006-ban az ORFK-VPOP-KÖH együttműködési megállapodás, amelynek értelmében a Műtárgyfelügyeleti Iroda adatszolgáltatással, szakmai háttérrel vesz részt a munkában. Ily módon közvetlenül is hozzájárulva számos elveszett műtárgy megkerüléséhez. A munkát segíti a KÖH – honlapján is közzétett, nyilvánosan kereshető – lopott és eltűnt műtárgyak adatbázisa, amely mintegy 3500, az elmúlt ötven év alatt ellopott és eltűnt műtárgy adatát és fényképét, eseménytörténetét rögzíti folyamatosan frissülve. Az elmúlt évek során a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kétszáz ellopott, eltűnt műtárgy megkerülését tudta érdemben előmozdítani. Íme, néhány érdekes eset, természetesen a teljesség igénye nélkül. Az 1980 májusában egy vidéki műemlék templomból ellopott, ismeretlen művésztől származó *Vatopédi Istenszülő* (XVIII. század eleje) című ikon, és egy másik, ugyaninnen ellopott hasonló alkotás adatait és fényképét a lopást követően a KÖH könyvben is közzé tette. Ennek alapján huszonnyolc év múlva, 2008-ban egy pesti aukciósház azonosította

be a két ikont, amelyek visszakerülhettek a jogos tulajdonoshoz.

2001 januárjában tűnt el *Gruber Béla: Ikerfa* című pasztellképe. A magántulajdonos bejelentése nyomán 2005-ben vette a KÖH nyilvántartásba. Három évvel később közérdekű bejelentés érkezett: egy fővárosi utcán, kidobott törmelékkipac tetején találtak rá. Ráadásul a két

„Az elmúlt évek során a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kétszáz ellopott, eltűnt műtárgy megkerülését tudta érdemben előmozdítani.”

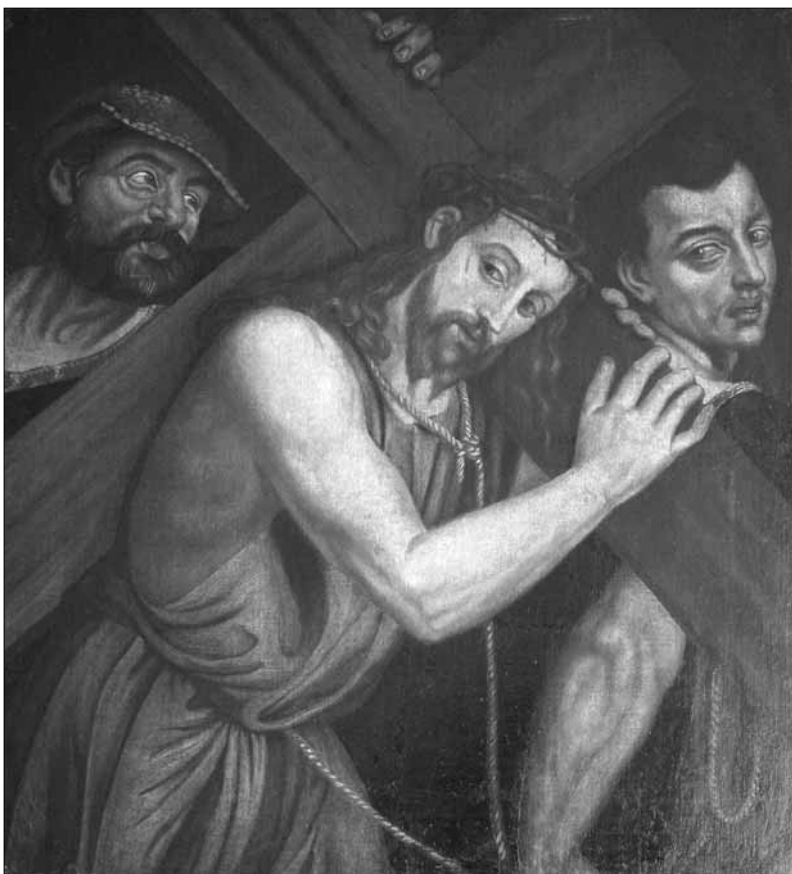
másik, ugyanonnan ellopott *Gruberképpel* együtt.

2001 októberében lopták el *Döbröczeni Kálmán: Szentendrei utca* című festményét. A rendőrségi adatok alapján 2007-ben vette a KÖH nyilvántartásba, s minden bizonnyal ez a nyilvánosság készítette arra a festményt és a további négy, ugyanonnan ellopott *Döbröczeni-művet*

birtoklót, hogy a képeket önként adja át a rendőrségnek.

A vidéki egyházi gyűjteményből 2001-ben eltűnt *Eduard Swoboda: Hegyvidék remetével* (1833 előtt) című festmény műkereskedelmi felbukkanását szakmai körökből jelentették be a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnak.

A bajai Türr István Múzeum raktárából 2002 januárjában ellopott *Istókovits Kálmán: Szüret* című festményt, valamint *Kádár Béla: Akt házzal (Akt kutyával)* című alkotását, a lopást követően, a múzeumi és rendőrségi adatok alapján vette a KÖH nyilvántartásba. Istókovits művét a nyilvános adatbázis alapján azonosították 2006 decemberében egy budapesti aukciósház korábbi katalógusában. A festményt a rendőrség – az árverési vevőtől – lefoglalta, visszaadta jogos tulajdonosának. Kádár Béla festményét 2008 szeptemberében a KÖH azonosította be adatbázisa alapján egy pesti aukciósház korábbi katalógusában. Így a rendőrség közreműködésével ez is visszakerülhetett a múzeumhoz. Budapesti magántulajdonból vitték el 2002-ben *Aba-Novák Vilmos: Itáliai városka, 1929* című festményét, amelyet, mint utóbb kiderült,

*Ismeretlen lombardiai festő,
XVI. század vége:
A keresztvivő Krisztus két pribékkel*

kevésbé később egy ismert pesti magángyűjtő szerezte meg. A sértett bejelentése alapján a KÖH 2007 januárjában vette nyilvántartásba a festményt, s még annak az évnek az őszén bejelentést tettek a festmény hollétéről, a festményt a rendőrség lefoglalta, visszaadta jogos tulajdonosának.

2004 decemberében érdi magántulajdonból lopták el *Böhm Pál: Pihenő* című festményét, amelyet három évvel később a KÖH azonosított egy pesti aukciósház katalógusában.

A budapesti magántulajdonban védetté nyilvánított *Köpp Farkas (Köpp, Wolfgang): Augusztus hónap allegóriája* című alkotást 2005 júniusában, egy bécsi aukciósházban azonosította be egy közérdekű bejelentő. Az engedély nélküli kivitel miatt a KÖH büntetőfeljelentést tett, majd

az EU közösségi szabályozás alapján kérte az osztrák hatóságok közreműködését. A lefoglalt festményt a hazai büntetőeljárás után kiadták tulajdonosának, aki azt Bécsben elárvereztette. Az ausztriai árverésen egy magyar gyűjtő vásárolta meg, hazahozta, majd bejelentése nyomán a KÖH élni tudott az állami elővásárlás jogával. A festmény a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállítására kerülhetett a Köpp Farkas-féle hónapábrázolás sorozat többi darabja mellé.

A 2005 júliusában budapesti magántulajdonostól tűnt el *Egry József: Fények a Balatonon* című műve, amelyet a KÖH Lopott Műtárgyak Hírlevele alapján egy fővárosi galériás azonosított az általa átvett tárgyak között.

2005 augusztusában budapesti magántulajdonból veszett nyoma *Telepy*

Károly: Esztergomi vaskapujának.

Két év múlva – a lopott műtárgyak adatbázis alapján – közérdekű bejelentéssel került elő egy debreceni aukciósházban.

Nagyvárad magántulajdonosától vették el 2006 nyarán *Ziffer Sándor: Téli utca, 1943* (Sielés után, 1943) című festményét. A KÖH nyilvános adatbázisa alapján – a nyilvántartásba vételt követő napokban, 2007 nyarán – egy budapesti galériás azonosította be az általa átvett tárgyak között.

2006 szeptemberében budapesti magántulajdonból tizenöt másik, a művész hagyatékából származó művel együtt lopták el *Veress Pál: Szelíd szörny* című salakrelief című alkotását. A sértetti és rendőrségi adatok alapján került a KÖH nyilvános adatbázisába, amely valószínűleg hozzájárult ahhoz, hogy az elkövetők értékesítés helyett egy elhagyott helyen hagyták, s ott meglelve, a művek visszakerülhettek jogos tulajdonosukhoz.

Gödi magántulajdonostól vették el 2007 áprilisában *Lotz Károly: Ámor és Psyché (A zene allegóriája)* című festményét. A lopást követően, a rendőrségi adatok alapján vette a KÖH nyilvántartásba. S ennek alapján néhány nappal később egy fővárosi galériás azonosította be az átvett tárgyak között. A bejelentést követően a festményt (a két másik, ugyanonnan ellopott régi, külföldi mestertől származó festménnyel együtt) a rendőrség lefoglalta, majd visszaadta jogos tulajdonosának. *Lengyel-Rheinfuss Ede: Lovas katonák (Huszárok)* című művét 2007 júliusában budapesti magántulajdonból lopták el. 2008 márciusában a KÖH azonosította be adatbázisa alapján egy budapesti aukciósház katalógusában.

Iványi-Grünwald Béla:
Kiállítás a Műcsarnokban
(Szoba kiállítás)

A 2007 októberében budapesti magántulajdonból ellopott *Goldscheider'sche Porzellan-Manufactur und Majolica-Fabrik: Ősz allegóriája* című iparművészeti alkotást – a lopást követően – a rendőrségi adatok alapján vette a KÖH nyilvántartásba, hogy 2008 őszén azonosítsa egy pesti aukciósház katalógusában. A kelyhet a rendőrség lefoglalta, visszaszolgáltatta jogos tulajdonosának. XVI. század végi ismeretlen lombardiai festő: *A keresztvivő Krisztus két pribékkel* című védett festményét 2008-ban, magántulajdonosától vitték el jogtalanul. A rendőrség 2011 februárjában egy másik ügyben végzett házkutatás során, a KÖH nyilvános adatbázisa alapján azonosította a festményt, majd lefoglalta, visszaadta.

2008-at írtunk, amikor jogellenes kivitel felderítésekor – az eljáró bűnüldöző szerv megkeresésére – a büntetőeljárás megindítása érdekében a KÖH elsődleges szakmai állásfoglalást adott az ismeretlen művész *Antimenzion* (ereklyetartó oltárterítő, 1761) című iparművészeti alkotásról. A büntetőeljárás során – a tárgy sorsának rendezése érdekében – a KÖH több lépést is tett, végül az elkobzást követően, határozatban helyezte el a tárgyat a budapesti Iparművészeti Múzeumban. Budapesti magántulajdonból, 2008-ban két másik művel együtt ellopják *Kosztá József: Patakparti táj* című festményét. A képeket 2009 márciusában, egy budapesti aukciósház azonosította be az általa átvett tárgyak között.

A 2008 szeptemberében budapesti magántulajdonból ellopott grafikai lapok között volt *Beck Ö. Fülöp*, 1910-es évekből származó ceruzarajza, a *Nyilazó* is. A KÖH adatbázisa által biztosított nyilvánosság is

hozzájárult ahhoz, hogy a több mint száz műalkotást – néhány lap kivételével – a rendőrség közérdekű bejelentés alapján 2009 márciusában lefoglalhatta, majd visszaadta jogos tulajdonosának.

Debreceni magántulajdonosától lopták el nyolc másik alkotással együtt *Kosztá József: Annuska virággal* című festményét 2008 őszén. A KÖH nyilvános adatbázisa is hozzájárult ahhoz, hogy a védett festményt a többi művel együtt a rendőrség – 2008 decemberében – lefoglalta, majd visszaadta jogos tulajdonosának. Vidéki műgyűjtőnek kínálták megvételre a 2008 novemberében, budapesti magántulajdonból ellopott festményt, *Kernstok Károly Tavaszát*. A vevő azonban ellenőrizte a KÖH nyilvános adatbázisában, és beazonosította, majd bejelentette a rendőrségen.

Stróbl Alajos 1912-ben datált *Madonna a gyermekkel* című szobrát 2009-ben, Budapesten műemlék templomból rabolták el. A KÖH nyilvános adatbázisa is hozzájárult ahhoz, hogy az ellopott alkotást értékesítése helyett az elkövetők egy elhagyott helyen hagyták, s így az visszakerülhetett a templomba.

2009 júliusában egy régi vidéki templomból vitték el a XVIII. század derekáról, ismeretlen délnémet mestertől származó *Úrasztali kelyhet*. Az iparművészeti alkotást 2010 tavaszán a KÖH azonosította be adatbázisa alapján egy budapesti aukciósház katalógusában. A bejelentést követően a kelyhet a rendőrség lefoglalta, visszaadta jogos tulajdonosának.

2009 augusztusában, budapesti magántulajdonból lopták el *Mednyánszky László: Megáradt folyó (Napfelkelte)* című festményét, amelyet a rendőrségi adatok nyomán vett a KÖH nyilvántartásba. Az adatbázis alapján még abban az évben egy budapesti aukciósház azonosította az átvett tárgyak között.

Két másik Bibliával együtt 2009 szeptemberében, budapesti magántulajdonosától vitték el a „*Vizsolyi Biblia*” (Vizsoly, 1590) példányát. Az adatbázis is hozzájárult ahhoz, hogy a rendőrség 2009 októberében meglelte, lefoglalta, visszaadta tulajdonosának.

2009 decemberében, egy vidéki műemlék templomból tulajdonították el az *ismeretlen művész (Dorffmaister István után ?)*, XVIII.

század második feléből származó *Szentháromság* című festményét. A bűncselekményt követően a művet a rendőrségtől és más forrásokból származó adatok alapján vette a KÖH nyilvántartásba. Az adatbázisa nyilvánossága is közrejátszott abban, hogy 2011 júliusában az elkövetők a festményt visszavitték a lopás helyszínére, és erről értesítették az érintetteket. A felmerült gyanú miatt a KÖH a korábbi műemléki dokumentációkban levő részletes adatok és fényképek alapján a megkerült festmény egyértelmű azonosítását is el tudta végezni.

Budapesthez közeli kistelephelyen lopták el 2010-ben a *Paolo Castello* műhelyében, Genovában, a XIX. század elején készült *hegedűt*. A hangszer nem sokkal korábban nyilvánította védetté a KÖH, így a lopást követő bejelentéskor pontos és részletes adatokat, fényképeket bocsátott a rendőrség rendelkezésére. Mindez hozzájárulhatott ahhoz, hogy néhány nappal később az elkövető a hangszerrel visszavitte a lopás helyszínére, és értesítette az érintetteket. *Barcsay Jenő Tájkép házakkal* (1926 körül) című alkotását budapesti magántulajdonostól vitték el 2010-ben. A KÖH nyilvános adatbázisa és a KÖH által kiküldött *Lopott Műtárgyak Hírlevél* alapján – közérdekű bejelentés révén – azonosították a fővárosi műkereskedelemben felbukkant festményt.

2011 januárjában budapesti magántulajdonból lopták el *Szőnyi István: Zebegényi táj* című festményét, amely a sértettől és a rendőrségtől származó adatok nyomán került a KÖH nyilvántartásába.

Az adatbázis és a *Lopott Műtárgyak Hírlevél* alapján egy fővárosi galériás azonosította és jelentette be a rendőrségnek.

Iványi-Grünwald Béla védett alkotását, amely a *Kiállítás a Műcsarnokban* (Szoba kiállítás) címet viseli, magántulajdonostól vitték el 2011-ben. Adatokat és fényképet a büntetőeljáráshoz a KÖH biztosított. Ennek segítségével a festményt a rendőrség még abban az évben megtalálta, lefoglalta, visszaadta jogos tulajdonosának.

2011 áprilisában budapesti magántulajdonból harminc festményt vittek el jogtalanul. Köztük volt *Forster Jakab: Kőszeg* című műve is. Az ellopott alkotásokat a KÖH nyilvános adatbázisa alapján, 2011 novemberében egy fővárosi műkereskedő azo-

nosította be. A bejelentést követően a rendőrség valamennyi képet lefoglalta, majd visszaadta jogos tulajdonosának.

Nagy port vert fel, amikor 2012 márciusában, budapesti magántulajdonosától, öt másik alkotással együtt ellopták *Csontváry Kosztka Tivadar: A szerelmesek találkozása* (Ámor, Randevú, 1902 körül) című, védett festményét. A KÖH adatbázisa által biztosított nyilvánosság is érdemben hozzájárult ahhoz, hogy az ellopott, nagy értékű műalkotásokra és ezüsttárgyakra májusban a rendőrség rábukkant, lefoglalta, majd visszaadta jogos tulajdonosának. ■

*Csontváry Kosztka Tivadar:
A szerelmesek találkozása
(Ámor, Randevú)*

A Kulturális Örökség Napjai idei programja az „Örökölt üzenet” címet kapta. Útalva arra, hogy abány épület, legyen az műemlék vagy sem, annyi emlék, történet, ha úgy tetszik, üzenet a múltból, mi az, amit megőriztünk, ővtünk és óvunk, továbbviszünk, hogy átadjuk majd utódainknak.

MOZAIK

Százkilencvenhét településen ötszáz helyszín fogadja idén az érdeklődőket. Az újonnan érkezettek közül csak néhány az érdekesség kedvéért: a fővárosban a brit nagykövetség, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Budapesti Gazdasági Főiskola Lotz Terme, a Pálos Könyvtár és Papnevelő Intézet, Magyar Kárpitművészek Egyesülete Kárpitműhelye, a Kőbányai Pincerendszer, a Kelenföldi Kocsiszín, Kecskeméten a Cifrapalota. Szegeden a Vasútállomás felvételi épülete, Székesfehérvárott a Királykút emlékház, Sopronban a Storno-ház, Kiszakabfalván a Konrád-ház, Golopon, a Vay-kastélyban az Ősi magyar címertár, Kisbéren a Kiskastély, Tatán a Bordó-ház, Gödöllőn a Testőrlaktanya.

PÖRKÖLT ÉS LECSÓ

NAGY GÁBOR

Bevallom, életemnek van egy nagy problémája, amit eddig nem tudtam megoldani, így hát letoltam valahová jó mélyre, hogy ne zavarjon, pedig Freud mester megmondta, pont az zavar, ami mélyen van. Közben megmagyaráztam, ami hiányzik, az nem fontos. Az evés-ivásról van szó, főleg az evésről, amit kifinomultan gasztronómiának neveznek, a kulináris jelzőt most elhagynám, mert annak második jelentése: parlagi, romlott, és ez nagyon összezavarná mondandómat. Szóval, nem tartottam sokra ezt az egészet, de azért nyugodni sem hagyott. Emlékezetemből könnyen előjött a makói diákkor emléke, az egyszerű módj, mikor hagymaszedés közben délben, bal kézben a szalonna, hagyma, kenyér, szépen sorban, a jobb kéz éles bicskája meg szinte egy vágásra létrehozta az ehető formulát. Semmi fakszni. A hagymaföldi gasztronómia. Na, de ott van Krúdy, kinek, ha életművéből kihúznánk az étkezéssel kapcsolatos sorait, nemcsak írásainak harmadát vesztenénk el, de a maradékot se nagyon értenénk. Meg a többiek. Meg a kultúra része... Másrésztől, meg azt mondja az Írás, hogy nem az a fontos, ami szádon bemegy, hanem ami kijön. És egyáltalán miért kell annyi időt elherdálni az életből, mikor mindannyian tudjuk, mi lesz a végeredmény. Ilyen lappangó kételyekkel éltem én már évek óta szerény életemet, mikor is előjött az idő. A verőcei kis kert a faházzal sikerült olyan állapotba hozni, amit már illett megmutatni a családnak. Szépen meg is beszéltük

a vasárnapi ebédnél, hogy akkor majd jövő vasárnap. És legyen valami bográcsos. Gondoltam, pörkölt. A hét a lelki és az elméleti fölkeszüléssel telt el. Egy utcai könyvárusnál sikerült szert tennem „A legjobb száz étel bográcsban” című kis műre kétszáz forintért. A több mint tízféle pörköltrecept természetesen több mint tízféleképpen írta le az igazi megoldást, ráadásul olyan stílusban, amit csak azok értenek, akik tudnak főzni. Szóval, sokra nem mentem. Pénteken Solti László barátomnál népes csapat ünnepelte az esedékes, vagy mondjuk úgy, a tradicionális László-napot, és én véletlenül elejtettem, hogy vasárnap pörköltet kell főznöm bográcsban, csak hogy én ezt még soha semmikor. A társaság rögtön rákapott a feladatra, kicsit szeppenve konstataáltam, hogy ez akkor tényleg valami fontos lehet. Pillanatok alatt számtalan legjobb receptet hallottam, és egyből két táborra szakadt a társaság, hogy akkor a szalonna vagy zsír után a hagyma jöjjön és utána a hús, vagy legyen a hús előfőzve és utána a hagyma. Szerencsére a hideg fröccsök enyhítettek a vita hevességén, de a kérdés ott maradt bennem: hogyan főzök bográcsban pörköltet? Szombat reggel pedig előjött a tettek ideje. A Széll Kálmán téri nagy henteshez mentem, és megszólítottam a pult mögött álló fehér kötényesek legbarátságosabbikát. – Tudna nekem segíteni? Pörköltet kéne főzök hat szemlélyre bográcsban, de én még ilyet sosem csináltam.

Száztizenöt sétaútvonal invitál bejárásra. Budapesti érdesség a gyerekeknek szervezett kalandozás, amely a „Vadlesen a Terézvárosban” elnevezést kapta. Ennek során az épületek homlokzatán lévő állatokat nézik meg a kicsik, miközben megismerkedhetnek a hozzájuk fűződő történetekkel. Séta indul többek között a Pál utcai fiúk nyomában, a Corvinus Egyetem oktatási épületeiben, Újlipótváros szecessziós világában, ugyancsak Újlipótvárosban Raoul Wallenberg védett házaiban, Zuglóban a Hermina út rejtett értékeit megcsodálva, valamint a Wekerle-telepen és a kiskocsmák közt Óbudán. A Belváros kincseit hintóbeállítás kapualjuktól passzázsokon át égi boltokig, kávéházakig háromórás kalandozás mutatja

be. A Király utca környékére vezet a Zsidónegyedtúra és a Design utca elnevezésű program is. Pelyhe pince-sor sétára hív, gyári bejárásra a kohászat egykori fellegvára, Ózd, Egyetemi séták indulnak Szegeden, kápolnatúra a Pannonhalmi Főapátságban, Alcsúton arborétumi barangolást, kerékpáros műemlékrallyt szerveznek Bátán. „Kérjük, hozzanak magukkal zseblámpát!” – így szól a veszprémi Szent Benedek-hegy sziklatömbjébe fúrt háborús óvóhely felfedezésére érkezőknek szóló meghívás. A határon túli programok mellett burgenlandi partnerek kérésére német nyelven is kalauzolják a vendégeket Sopronban, a belvárosi sétán. ■

Megmondaná, mi kell hozzá?

– Hús, az kellene, mindenekelőtt. Itt van ez a szép marhafartő. Nézzük csak, egy kiló hatvanöt, ez pont jó.

– És hozzá zsír vagy szalonna?

– Zsír? Csakis szalonna. Ez jó lesz. Harmincöt deka, szépen föl vágja, és kész.

Kicsit biztosabban éreztem magam, a lényeg már megvan. Nekí is ugrottam rögtön, hogy előző nap tanult szóval, föl kockázzam a húst. Ehhez csak egy jó kés kell. Emlékeztem, volt egy ilyen, a kés megvolt, csak az éle már nem. A pánik kezdett kerülgetni, mert azt hittem, hogy akkor most, mint kés a vajban, csak hogy a vaj hús volt, a kés meg nem volt kés. Aztán láttam, hogy bizonyos fehér erek, meg hártyák nehezítik a vágást. Na, ezeket nem kis erőfeszítéssel kioperáltam, aztán lehetett kockázni. És amit ez a fogyatékos kés el tudott vágni, az már tényleg színhús volt.

Vasárnap pontosan két és fél órával a megbeszélt ebéd-idő előtt meggyújtottam a tüzet, föl kacsítottam a bográcsot és beleraktam a föl vágott szalonnát, gondolván, szépen zsír lesz belőle, és jöhet a hagyma. Egy ideig a valóság követte a teóriát, aztán a félig megmaradt szalonna megmakacsolta magát és nem akart tovább zsírrá változni, csak égett, meg forrt, féltem, az egész odavész, így hát belevágtam a rengeteg hagymát. És vártam, hogy szép üveges legyen, csak azt nem tudtam, az milyen. Mintha kezdett volna olyan lenni, de úgy sistergett az egész, biztos nagy volt a láng, féltem odaéget az egész, beleöntöttem a húst. És akkor elkezdődött valami. A hús kiféhéredett, jöhetett a piros paprika, só, bors, fokhagyma, paradicsom és a türelmjáték. Egyenesen tűzőn kavargatás és vízpótlás közepette a mű érlelése. A közben megérkezett család legkisebbjei egyre türelmet-

lenebbek voltak, és már akkor jónak mondták, mikor én még nem éreztem késznek. A női szakasz kimerte a porciókat, és akkor egy pohár vörösborral meg húsz percnyi főzéssel sikerült férfiasítani a művet. A hús puha volt, íze jó, szaftja pedig már majdnem kocsonyás. Ennyi volna a nagy főzéstudomány?

Ezek után persze megnőtt az önbizalmam, vagy mondhatnám, lehullt az aranylepel a gasztronómia misztikus szobráról. A szükség szorította első lépést követte a szabadon választott második. Az pedig nem lehetett más, mint a lecsó. Különösen azért, mert kezembe került Fehér Béla: Lecsó című könyve. Az első soroknál kissé elbizonytalanodtam, mert azt olvasom, hogy a lecsóról valami újat írni pont olyan lehetetlen, mint a szerelemről, merthogy mindenki a saját szerelmét és a saját lecsóját tartja kivételesnek. Meg, hogy látott ő már jó barátokat csaknem öltre menni a lecsó receptje miatt. Itt egy kicsit megnyugodtam, mert az írott irodalom magas bécéről visszhangzottak az elmúlt péntek baráti társaságának vitái.

Az a mondat kicsit zavart, hogy ezt az is el tudja készíteni, aki egyébként nem tud főzni. Én is, aki nem tudok főzni, de túl vagyok már egy pörköltön? Igen. Szalonna, sok hagyma, paprika, kevés paradicsom, kolbász, virsli és sok főzés. Az eredmény nem lehet rossz. Nem is lett. Talán a fokhagyma hiányzott, meg még egy kis főzés. De majd legközelebb.

A végén azt mondja Fehér Béla, hogy a lecsó a magyar gasztronómia mezítlábas gyalogosa. Amíg ő csatába indul, addig nagy baj nem lehet. A tárca pedig az irodalom mezítlábas gyalogosa. Talán ez a pár sor is az.

Még ha személyes is. ■

ÚJRASZÓTT TERVEK

PAPP TÍMEA

Az óbudai Textilmúzeum – akkor kilátástalannak tűnő – helyzetével 2009-ben ismerkedtem meg, amikor a Budapesti Városvédő Egyesület III. kerületi csoportjának tagjaként az önkormányzattal közösen textilipar-történeti sétát szerveztem a Kulturális Örökség Napjai ingyenes épületlátogató hétvégére.

Óbudán nagy múltú tekint vissza a textilipar, a ma látható emlékek gyökerei Mária Terézia uralkodásának utolsó éveire nyúlnak vissza: az 1770-es évek elején megkísérelték meghonosítani a selyemhernyó-tenyésztést a mezővárosban. II. József császár felvilágosult, iparpártoló tevékenysége részeként 1781 tavaszán filatóriumot, azaz selyemfonót létesített, mely rekordgyorsasággal és nagymérvű tervezési és kivitelezési hibákkal épült fel, így csak alig néhány évig működött. Emlékét ma a Filatorigát elnevezés őrzi. Ahhoz, hogy a selyem eljusson a filatóriumba, szükség volt egy ún. deglomeratóriumra, azaz selyem(le)gombolyítóra is, mely az 1830-as évekig funkcionált, s különleges ovális épülete a mai napig áll, védett műemlék.

Ezzel párhuzamosan a XVIII. század hetvenes éveiben a zsidó kereskedőréteg indított textilipari vállalkozásokat Óbudán; nem utolsósorban azért, mert Budán nem túrték meg ekkor a kálvínistákat és a zsidókat. A kincstárnak és Óbudának viszont nagy haszna származott e családoktól.

A legsikeresebb Goldberger Ferenc volt, aki 1784-ben megalapította a Lajos utca 138. alatt azt a képfestő manufaktúrát, amelyben gőzgépek munkába állításával 1856-ban a híres Goldberger Textilgyár is létrejött.

A több generáció alatt elért fejlődés után a második világháború nem kímélte a gyárépületeket, melyeket kifosztottak, majd 1948 tavaszán államosítottak. A szocializmus évei alatt az újjáépített és új technológiával felszerelt gyár még egy, immár utolsó virágzást ért meg, hogy majd a rendszerváltozással elveszítve felvevőpiacának túlnyomó részét, több mint kétszáz év után 1992-ben felszámolják.

Örökségnapjaink kiindulópontja ennek a gyárkomplexumnak a két legkorábbi épülete volt, melyek akkor már egy évtizede a Textilmúzeumnak adtak otthont. A résztvevőknek Vajk Éva, a múzeum akkori igazgatója mesélt a textilipar történetéről, a gyűjteményről, illetve a múzeum helyzetéről. A tulajdonos a Textil- és Textilruházati Ipartörténeti Múzeumi Alapítvány volt, amely sem anyagi,

sem emberi erőforrásban nem győzte ellátni feladatait, és az évek hosszú sora alatt a gyűjtemény helyzete egyre kilátástalannabbá vált. Az élet azonban rámutatott arra, hogy az, hogy szeretnék megőrizni és átadni a tudást és a tárgyakat az utókornak, nem elég, elengedhetetlen a biztos anyagi háttér és a múzeumi szakmai csapat megléte; megkezdődött a gondolkodás a múzeum átadásáról, melybe engem is beavattak.

A Városvédő Egyesület tagjaként többször önkénteskedtünk a múzeumban, így cserébe ott tarthattuk a csoportüléseinket. Minél többet jártam oda, annál biztosabb voltam benne, hogy „foglalkoznom kell” az üggyel. Azt gondoltam, talán azzal segíthetek, ha a kulturális örökség menedzsment szakdolgozatomat a múzeum számára javasolt hasznosítási koncepcióról és annak kommunikációjáról írom, mely háttéranyagul szolgálhat az esetleges tulajdonváltás során.

A legfőbb cél az volt, hogy a múzeum új tulajdonost kapjon, aki garantálni tudja a fennmaradásához szükséges feltételeket. A leglogikusabbnak az tűnt, ha az önkormányzat veszi át a gyűjteményt, ennek alapján írtam a javaslatot. Bús Balázs polgármestert felkereste az alapítvány vezetősége és felajánlotta, hogy egy javaslat kíséretében átadja a múzeumot. A gyűjtemény és az épületek állapotáról Népešy Noémi, az Óbudai Múzeum igazgatója készített állapotfelmérést, amely alapján megszületett a döntés: 2012. január elsejétől a Textilmúzeum önkormányzati kezelésbe kerül, és az Óbudai Múzeum fiiláléja lesz.

Azóta az Óbudai Múzeum munkatársai a gyűjtemény felmérésével és leltározásával foglalkoznak, illetve megindult a terek rendbehozatala, átalakítása is. Az átvett épületek teljes területét múzeumi funkcióknak szentelik, a modern kor igényeinek megfelelő téregységeket létrehozva. A múzeum új belsőépítészeti kialakításának megtervezésére hallgatói ötletpályázatot hirdettek meg, melyet Pásztor Ádám építész, a MOME DLA hallgatója nyert meg.

Végül Fortuna kegyeibe fogadta az Alfa-pályázatot s az elnyert hatvanmillió forint módot ad a múzeumi terek „újrászövésére”. S hogyan is alakulnak majd át? Akit érdekelnek a tervek, megnézheti a www.youtube.com video megosztón a „Goldberger Textilmúzeum belsőépítészeti koncepció – Pásztor Ádám pályázata” címszó alatt.

TURISZTIKAI FEJLESZTÉS ÉS MŰEMLÉKVÉDELEM

A Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság a Regionális Operatív Programok keretében harmincnégy kiemelt turisztikai beruházás támogatásáról döntött augusztusban. A dél-alföldi régióban hat, Dél-Dunántúlon hét, Észak-Alföldön kilenc, Észak-Magyarországon kilenc és Nyugat-Dunántúlon három projekt javasolt támogatásának értéke 46,7 milliárd forint. A támogatásra javasolt pályázatok több mint fele, szám szerint tizennyolc érinti az örökségvédelmet, azaz a turisztikai program keretében megújulhatnak jelentős műemlékek.

A gyulai Harruckern – Wenckheim – Almásy-kastély látogatóközpontjának kialakítása (1 995 000 000 Ft), a szegedi Dóm turisztikai vonzerejének növelése (2 086 800 000 Ft), az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark fejlesztése (1 089 509 830 Ft) tartozik a dél-alföldi sorba. A Dél-Dunántúlon a somogyvári bencés apátságban Szent László Nemzeti Emlékhely kialakítását (1 496 822 000 Ft), az ozorai Pipo várkastély és környezetének turisztikai fejlesztését (1 474 470 000 Ft), Igalon a templom és környezetének egyházi turisztikai fejlesztését (615 014 620 Ft), valamint Pécsen az Egyházmegye évezredes örökségének turisztikai vonzerővé fejlesztését

(1 497 246 126 Ft) támogatja a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság. Az Észak-Alföldön a Debreceni Református Nagytemplom került a támogatottak sorába (962 847 444 Ft), a szolnoki Interaktív Repülőmúzeum kialakításával (2 099 937 500 Ft) együtt a vasút végállomása újulhat meg, sor kerülhet a kállósemjéni Kállaykúria rekonstrukciójára (780 500 000 Ft). Észak-Magyarországon az edelényi Kastélysziget Kulturális-Turisztikai Központ fejlesztésének második üteme is elnyerte a pályázati pénzt. Emellett a hatvani Grassalkovich-kastély rekonstrukciójára és a Széchenyi Zsigmond Kárpát-mendencei Magyar Vadászati Múzeum létrehozására fordít jelentős összeget (3 157 000 000 Ft) a ROP. Elnyerte a várt támogatást Hollókő (1 786 879 261 Ft), a mátraverebély-szentkúti Nemzeti Kegyhely (2 470 355 454 Ft), valamint a füzéri vár teljes újjáépítésére (1 343 529 578 Ft). Nyugat-Dunántúlon az Esterházy-kastély fejlesztésének harmadik ütemére is sor kerülhet (1 017 240 000 Ft). S a pályázat nyertesek között van a pannonhalmi főapátság az Apátsági Major Látogatóközpont kialakításával (1 403 093 633 Ft), illetve a keszthelyi Festetics-kastély (1 819 666 367 Ft).

A gyulai Harruckern – Wenckheim – Almásy-kastély

Fotó: Hack Róbert